

Az emberi tudás és akarat ilyen gyümölcsseinek láttára még jobban fáj annak elvesztése, aki mindezt létrehozta. Érdemei és teljesítményei, melyeket hosszan sorolhatnánk, mégse csüggedést váltásanak ki most bennünk, hanem elhatározást, hogy Mezey László életművét folytatjuk. Ki tudja, mikor támad – ha támad – olyan felkészültségű és munkabírási utód, mint amilyen elhunyt barátunk volt: akkor is kötelességünk folytatni. Ezzel az elhatározással tartozunk neki és magunknak. Emléke nemcsak a hozzátartozókban, nemcsak a barátokban és tisztelő tanítványokban: kitörölhetetlenül él műveiben.

(A búcsúztató vége – tekintettel az elhunyt életművének fő tárgyára és második anyanyelvére – *latinul* hangzott el.)

In fine tristis ministerri mei, priusquam „Ite!” dico vobis, amicum defunctum licet mihi ad ultimum alloqui, librum eius laudando, cui inscribitur „*Athleta patriae*”. In quo inter alia de legenda nostri regis gloriosissimi Ladislai sancti et de vi nominis eius agitur. LADISLAE, qui fuisti vir bonus, discendi et alios docendi peritus, integerrimus, fidelis et vere humanus, LADISLAVS, qui LAVS SATVS es POPVLO TVO DIVINITVS, amice carissime nobis quidem numquam obliviscende, anima candida et pia, in aeternum ave atque vale!

(Szomorú feladatomat befejezve, mielőtt végleg elbúcsúzunk, hadd szóljak elhunyt barátomhoz utoljára, a Haza bajnoka című könyvét dicsérve. Ebben többek között a mi dicsőséges Szent László királyunk legendájáról és nevének erejéről beszél. László, te derék férfiú voltál, a tanulás és mások tanításának művésze, feddhetetlen, hűséges és igaz ember. Téged, aki néped számára dicsőséges égi ajándék vagy, kedves barátunk, soha nem szabad felednünk! Te tisztá és hívő lélek, légy örökké boldog és Isten veled!)

1984. április 24.

Borzák István

Prokop Péter 65 éves

*Meg nem nyugodhatsz, míg a földön élsz,
egy pillanatra soha meg nem állhatsz.
Nagy őszi múlás bágyadón ha int,
idegeidben készen áll a válasz.*

*Mert folyton indulsz, ha megérkezel,
sok-sok barátot felejtés naponta,
s kérdéseikre néha úgy felelsz,
mintha szavad csak folytatása volna*

*annak, amit már mondanod sem kell,
hisz úgylis értik, miért szólni többet?!
Napok, virágok, tájak, emberek
még alig szóltak, máris elköszönnek.*

32 évvel ezelőtt egy délalföldi nagyközség plébániája csöndjében és magányában élő, fiatal festőnek szolt ez a vers. A mélykúti káplánt, akinek festészetében már jelentős alkotásokat tartottunk számon, akkoriban csak kevesen ismerték, s még kevesebben ismerték el, mint művészt. Egyházmegyéjének vezetőségéből sem mindenki nézte jószemmel a fiatal pap „mellékfoglalkozását”. A Képzőművészeti Főiskoláról tanulmányainak befejezése előtt fél évvel visszaparancsolják. Kevés számú barátja és tisztelője közt azonban olyanok voltak, mint Belon Gellért és Kopp Jenő, akik biztatták és munkát adtak neki

Belon Gellért bízta rá a sükösi templom kifestését, Kopp Jenő írta róla az első tekintélyes, műértő kritikát a *Vigilia* 1955. februári számában. Ezt a szűk baráti körét leszámítva Prokop Péter, a művész mind a mai napig magányos maradt, nem csatlakozott soha semmiféle hivatalos vagy nem hivatalos művészi irányzathoz vagy körhöz. Arra sem vállalkozott, hogy tanítványokat szerezzen magának, pedig később, Amerikában följánlották neki a Mestrovics művészeti kollégium vezetését.

Művészetének ebben az első, hazai korszakában, amely az alkotó felkészüléssel együtt 10–12 évet ölel át 1956-ig, legfontosabb jellemvonásai: a szinte bravúros grafikai készség és pontosság, a művészi indulatosság, az expresszív téma-kezelés, valamint a kereső, felfedező nyugtalanság. „Elsőrangú komponáló készség, biztos rajztudás, kiváló színérzék és főleg igen erőteljes jellemábrázolás egyesül benne nagyfokú képzelőerővel” – írja róla Kopp Jenő a sükösi freskó kapcsán, amely 1950-ben készült. Ugyanakkor jellemzi Prokop művészetét bizonyos összegező, békéltető törekvés is. A sükösi templomfreskóval az Aba Novák által meghirdetett „nyelvújítási küzdelemhez csatlakozik, de alkotásaiban felismerhetők itt-ott reálisabb, harmonikusabb mestereinek, Barcsaynak és Kontulyinak vonásai is.

A sükösi freskó ígéretét, prófétai monumentalitását ebben a korszakban nem tudta előremutató módon megismételni, bár sokféle megbízást kapott templomfestésre a kalocsai, a győri, a rozsnói egyházmegyében. A művész mintha a bizonytalanság zsákutcájába jutott volna. Az okok közt nyilvánvalóan szerepel az ötvenes évek elejének teljes magyar művészeti csődje és kilátástalansága. Prokop Péter ezekben az években önmagával küszködve, csupa rezignált emberrel körülvéve, – az egyik legveszélyesebb irányba kezdett sodródni, ami egyik legutolsó itthoni templomi munkáján, a szendi képeken tetten érhető, – a karikatúrismusba. Nem rosszak ezek az alkotásai sem, de sokszor a megállás és a kiúttalanság érzetét keltették a szemlélőben. Utolsó hazai papi állomáshelyén, Kiskőrösön tanúja lehettem művészi és emberi küzdelmének, szomorúságának és útkeresésének.

Rómában megkezdődött művészetének „felfedező korszaka”. Mindent megnézett, mindent kipróbált, mindent elolvasott, ami gazdagíthatta művész szemléletét és alkotásait. Beiratkozott a római festészeti akadémiára, leszerződött a Michelangelo-film művész munkatársának, utazott és feladatokat vállalt, minden alkalmat felhasználta kísérletezésre és a felfedezésekre. Nem nyugodott, amíg rá nem jött Chagall és Picasso titkára, s ekkor ismerte meg Klee művészetét, amelyet – vallomásai szerint – ma is a modern festészet és az emberi szellem egyik csúcsteljesítményének tart. Ez a „felfedező korszak”, nagyjából 6–8 lázas esztendő, megtermi gyümölcsét: Prokop Péter fölfedezi saját magát, megérkezik önmagához. Rajta is beigazolódik Thomas Merton zseniális meglátása. Nagyon sok keresztény azért nem szent, amiért sok író nem igazi író és sok művész nem igazi művész. Mert nincs bátorsága azzá lenni, aki valóban önmaga, akivé az Isten akarja, hogy legyen.

Keveseknek adatott meg, hogy művészetükben legyen bátorságuk elválasztani a lényegest a lényegtelenről, a létezést a díszről, a benső valóságot a külső látszattól. A drámaiság: a lélek ártatlanságának és a szemlélet tisztaságának az eredménye. Valaki egyszer azt mondta: Prokop képein sok a visszatérő elem, ugyanazok a vonalak, ugyanazok a figurák, csak más színekkel, – ez nyilván öncélú játék. Igen, ez játék, de a szó klasszikus értelmében: máslekvés, tett, dráma – tele ellentmondással, feszültséggel.

Csoda-e, ha ez a művészet ellentmondást szül a közvéleményben, a sznob elképzelésekben? Csoda-e ha, ez a művészet felőrli az ember gyarló idejét és természetét?

Még hatvan éves sincs, amikor a halál tornácáról tér vissza a mindennapi életbe. Egyre elmélyültebben, egyre több reménnyel a szívében áll oda naponta a festőállvány mellé. Tudja, hogy pótolhatatlan ajándék számára (és másoknak is) az alkotás minden órája, minden perce. Most már valóban az *élete a művészete*. Az egyik a másikat táplálja, erősíti. S miután a művészet és az élet egységének a kifejezési eszközeit – a neki adott tehetség

szerint – megtalálta, függetleníti magát minden emberi szemponttól: kritikától, igénytől, rendeléstől, sértegetéstől. Egyedül élete normája és lelki „ösztonei” szerint alkot, de mindig az isteni Szellem és a teremtett Anyag tiszteletével. Mert meg kell becsülni az anyagot, a testet, amely képes hordozni a szellemi valóságokat, a lélek érzéseit. Tisztelnünk kell a világot – vallja Prokop festészete –, amelyet Isten méltónak tartott arra, hogy arcvonásait magára vegye, az örök szeretetet és jóságot hirdesse.

Prokop Péter önmaga megtalálása, „nagy megtérése”, művészetének harmadik korszaka teljes egészében Róma nevéhez kapcsolódik. Róma Prokop számára a többszörös „új-jászületés” városa, élete színtere. Hűséges akar maradni hozzá. De szülőhazájáról sem feledkezik el, alkotásaival akar jelen lenni köztünk.

Nem az ő kára, hogy nem vesszük eléggé tudomásul.

Főhajtással és csodálattal tartozunk neki

Csanád Béla

(Elhangzott a Művészetbarátok Egyesületének Prokop-estjén, 1984. február 24-én.)

Színház

GORKIJ

Éjjeli menedékhely

A könyveknek sorsuk van, tartja a régi mondás. Miért ne lenne sorsa a színdaraboknak? Ez jutott eszembe, mikor Magyarország legújabb színházépületében, a győri Kisfaludy Színházban ültem Gorkij *Éjjeli menedékhely* című drámájának előadásán. A színpadon a gorkiji nyomortanya lakói és a díszletek nemcsak arról beszéltek, hogy számunkra már szinte elképzelhetetlen fizikai mélységei léteztek-léteznek az életnek, de az emberi léleknek is vannak mélységei, kavernái, amelyekből – simogatásra vagy rugásra – fölsüvölt a szenny éppúgy, mint a betemetett jóság.

Azt hihetné bárki, az a véleményem, hogy nem volt érdemes elővenni Gorkij darabját, poros ez már, ahogy mondani szokták. Lehet-e üzenet-értéke a nyomorúságnak és kiszolgáltatottságnak egy relatíve jóléti társadalom polgára számára?

Gorkij 1902-ben írta művét; s ez a fizikai nyomor rongyaival, éhezésével, munkanélküliségével valóban távol áll tőlünk. De

van egy belső vonulata a drámának, a naturalis rongyokba burkolt emberi szívek szenvedése, a bűn alól olykor fel-felcsillanó szépsége és jóra szomjúzása.

Szükség van Gorkij darabjára, mert még sokan vannak, akik nem tudják, hogy: „Mi az igazság? Az ember – az az igazság... Tisztelni kell az embert! Nem sajnálni...” Jobb ruhákba öltözöttek és emberibb lakásokban lakva változott-e a helyzet egyáltalán? Empátiáról beszélünk állandóan, de *nem tiszteljük* a másik embert, meg sem halljuk felszakadó lelki gyötrelmeit, és *tisztelve* nem segítjük, hogy megváltozhasson.

Ezt mondja a darab, ettől aktuális.

S ha egy régen írt színdarab aktuális, akkor az már klasszikus. Ha az ember véleményét formál egy színdarab előadásáról, szükségképpen hasonlítgatja ugyanannak a darabnak régebben látott előadásaihoz.

A kritikák legtöbbször kifogásolják Luka szerepértelmezését, mert a rendezések Lukát központi, sőt legfőbb figurává teszik,